

Jaunpûr Sultanlığı'nın temelleri atıldıysa da Hâce-i Cihân bağımsızlığını ilân etmedi.

Hâce-i Cihân'ın Delhi'den ayrılışından sonra buradaki eşraf ve kumandanlar Saâdet Han ve Mukarreb Han önderliğinde iki kısma ayrılarak genç sultanı kendi etki alanlarına almak için aralarında mücadeleye başladılar. Saâdet Han bir müddet sonra Sultan Firûz Şah'ın diğer torunu Nusret Han'ı Mevat'tan çağırıp Firûzâbâd'da Nâsirüddin Şah unvanıyla sultan ilân etti. Bunun üzerine karşıt gruplar arasında üç yıl kadar süren bir savaş başladı. Huzur ve asayişin tamamen ortadan kalktığı bu ortam aynı zamanda Timur'a Hindistan'ı işgal etmek için uygun bir fırsat hazırladı.

799'da (1397) Timur'un torunu Pîr Muhammed güçlü bir orduyla önce Uç Kalesi'ni aldı, ardından Mûltan'ı kuşattı; altı ay kadar direnen Mûltan hâkimi Sarang Han Lûdî sonunda teslim oldu. Delhi'de ise rakiplerini saf dışı bırakan Sarang Han'ın kardeşi İkbâl Mallu Han, Sultan Mahmûd'u kontrolü altına almıştı. Bu sırada Hindistan'a giren Timur Mûltan'a gelmiş ve Delhi'ye yönelmişti (800/1398). Sultan Mahmûd ve İkbâl Mallu Han, Timur güçlerini durdurmak için bir ordu hazırladı larsa da ilk çarpışmada mağlûp olarak Delhi'ye döndüler ve aynı günün gecesinde kendilerini kurtarmak için farklı yönere doğru uzaklaştılar. Bunun üzerine Delhi halkı Timur'a teslim oldu. Burada kalmayan Timur, Delhi'den Lahor'a doğru bütün bölgeyi tahrip ederek yağmalattı. Özellikle Delhi tam bir hayalet şehir haline geldi ve açlıkta kalan ölümler yüzünden salgın hastalıklar baş gösterdi.

Timur'un Hindistan'dan ayrılışından sonra İkbâl Mallu Han, Delhi'de bulunan Nusret Han'ı saf dışı bırakarak duruma yeniden hâkim oldu ve Mahmûd'u Delhi'ye çağırıp tahtı ona teslim etti. 804'te (1402) İkbâl Mallu Han ve Sultan Mahmûd, Jaunpûr'da bağımsızlığını ilân eden Şarkî Sultanlığı'nın başında bulunan İbrâhîm Şah'a karşı bir sefer düzenlediler. Bu sırada Mallu'nun etkisinden kurtulmak isteyen Mahmûd ava çıkma bahanesiyle Şarkî Sultanı İbrâhîm'in yanına geldi. Ancak umduğunu bulamayınca Kannevc'e yönelerek buranın valisi Melikzâde Herevî'nin yardımıyla şehre hâkim oldu. Sultan Firûz Şah'ın torunu olarak bölgenin eşrafı ve halkı tarafından büyük saygı gören Mahmûd Şah, kendisine katılan kumandanları ve askerleriyle Kannevc'i Sultan İbrâhîm ve İkbâl Mallu'ya karşı korumaya muvaffak oldu.

1406'da İkbâl Mallu Han, Timur'un Mûltan valisi olarak bıraktığı Hızır Han karşısında mağlûp olunca Delhi halkı Mahmûd Şah'ı yeniden davet etti. Delhi'ye gelen Mahmûd Şah büyük sevinç gösterileri arasında şehre girdi ve duruma hâkim oldu. İkbâl Mallu Han'ın çevresindekiler de dahil olmak üzere bütün eski kumandanlarına çeşitli unvanlar vererek onların bulundukları vilâyetlerde serbestçe hüküm sürmelerine müsaade eden Mahmûd Şah, böylece sembolik de olsa Delhi Sultanlığı'nın bütünlüğünü korumak istedi. Fakat gerçekte bu bölgelerde Gucerât, Mâlvâ, Jaunpûr gibi bağımsız sultanlıklar oluşmaya başlamıştı. Sultan Mahmûd'a bağlı eşraf ve kumandanların bir kısmı, sultanın bu durumu önleme gücünden yoksun oldukları görünce zamanla bu bağımsız sultanlıkların hizmetine girdi. Mahmûd'un 815'te (1412) vefatı üzerine Devlet Han Lûdî onun adına Delhi ve çevresinde 817 (1414) yılına kadar hüküm sürdüysen de Hızır Han Mûltan'dan gelip Delhi'yi ele geçirdi. Ancak Hızır Han, Seyyidler hânedanının temelini atmış olsa da bağımsızlığını ilân etmeyip Mahmûd Şah adına sikke bastırmaya devam etti. Bu durum Firûz Şah ve hânedanının Hindistan'da ne kadar saygın olduğunu göstermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Bihamed Hânî, *Târîh-i Muhammedi*, British Library, Or. nr. 137, vr. 443^{a-b}; Şerefeddin Ali Yezdî, *Zafername* (nşr. Muhammed İlahâbâd), Kalkûta 1888, I, 77-78; Yahyâ b. Ahmed es-Sirhindî, *Târîh-i Mubârek Şâhî* (nşr. M. Hidâyet Hüseyin), Kalkûta 1931, s. 156-181; H. N. Wright, *The Coinage and Metrology of the Sultâns of Delhi*, Delhi 1936, s. 23; Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihî*, Ankara 1946, I, 332, 334, 387, 392; İqtidar Hüseyin Siddiqui, "Theoretical Positions of the Sultans of Delhi in Relation to the Rulers of Provincial Kingdoms in Northern India During the 15th and 16th Centuries", *Essays in Indian History and Culture* (ed. Y. Krishan), New Delhi 1986, s. 180-193; Mohibbul Hasan, "Mahmûd II", *EI²* (İng.), VI, 49-50; N. R. Farooqi, "Delhi Sultanlığı", *DİA*, IX, 130.

İQTİDAR HUSAIN SİDDİQUİ

MAHMUD NEDİM PAŞA

(1818-1883)

Osmanlı sadrazamı.

İstanbul'da doğdu. Babası Bağdat Valisi Gürcü Mehmed Necib Paşa'dır. Eğitimi tamamlamasının ardından 1831'de Sadâret Mektûbî Kalemî'ne girdi. Bir ara Serasker Bursalı Said Paşa'ya divan kâtipliği yaptı. Bir yıl süreyle Bağdat'ta babası-

nın yanında kaldıktan sonra sadâret mektupçu muavini oldu ve Şubat 1841'de Âmedî Kalemî'ne geçti. Dönemin meşhur devlet adamlarından Mustafa Reşid Paşa'nın dikkatini çekti ve onun ilk sadâretinde üla sınıf-ı sâni rütbesiyle sadâret mektupçuluğuna getirildi (Mart 1847). Haziran 1849'da vekâleten ve ardından asaleten âmedîliğe tayin edildi. 1853'te Divân-ı Hümâyûn beylikçiliğine, 23 Mart 1854'te bâlâ rütbesiyle sadâret ve üç ay sonra 26 Haziranda Hariciye müsteşarlığına getirildi. Kırım savaşı esnasında on altı gün Ömer Lütfi Paşa'nın maiyetinde Bulgaristan'da bulundu. 25 Şubat 1855'te yine Reşid Paşa'nın himmetiyle vezâret rütbesi verilerek Sayda valisi oldu. 14 Aralık 1855'te Şam ve Eylül 1857'de İzmir valiliği, Mart 1858'de Meclis-i Tanzîmat üyeliği ve mayısta Hariciye Nâzırı Fuad Paşa Paris'e gidince dil bilmemesine rağmen Hariciye nâzır vekilliği görevlerinde bulundu. 30 Ağustos 1858'de Ticaret nâzırı olduysa da Aralık 1859'da azledildi. 9 Temmuz 1860'ta kendi isteği üzerine Trablusgarp valiliğine gönderildi. Âlî Paşa'ya muhalif olan Yeni Osmanlılar Cemiyeti ile irtibatı ortaya çıkınca kendisini affettirmek için İstanbul'a gelerek paşayı ikna etti. Yedi yıl görev yaptığı yere tekrar dönmek istemediği için affını istedi ve 18 Haziran 1867'de Meclis-i Vâlâ üyeliğine getirildi.

Bundan sonra hızlı bir görev değişikliği süreci başladı. 24 Ağustos 1867'de Deâvî Nezâreti'ne, 6 Mart 1868'de ikinci defa olmak üzere sadâret müsteşarlığına ve bir hafta sonra da (14 Mart) padişahın re'sen iradesiyle Hakkı Paşa'nın ölümüyle boşalan Bahriye nâzirliğine tayin edildi. Maaşını arttırma talebi Âlî Paşa tarafından kabul görmedi; bunun üzerine doğrudan saraya başvurdu ve paşa ile araları tekrar bozuldu. Âlî Paşa'nın gittikçe ağırlaşan hastalığının uzaması sebebiyle sarayla olan irtibatı daha da güçlendi.

Âlî Paşa'nın ölümü üzerine ve padişahla kurduğu irtibat sayesinde 22 Cemâziye-lâhîr 1288'de (8 Eylül 1871) sadrazam oldu. Âlî Paşa'nın aksine padişahın istek ve arzularına uygun davrandı. İktidara gelir gelmez merkez ve taşra bürokrasisinde büyük bir operasyon başlattı; Tanzimatçı devlet adamlarını görevden uzaklaştırdı. Âdeta tevcihat usulünü andırır bir şekilde valileri bir yerden diğerine tayin etti. Âlî Paşa'nın adamları olan Şîrvânîzâde Mehmed Rüşdü Paşa, Serasker Hüseyin Avni Paşa, İşkodra Valisi İsmâil Paşa, Zaptiye Nâzırı Hüsnü Paşa, Mâbeyin Başkâtibi Emin Bey ve diğer rakiplerinin her bi-

rini ülkenin bir tarafına sürdü. Reformcuların yoğunlaştığı Şûrâ-yı Devlet'in daire sayısını üçe indirdi ve üye sayısını azalttı. Merkez ve taşra bürokrasisinde büyük değişiklikler yaptı. Bazı vilâyetleri küçülterek yeni vilâyetler teşkil etti; ayrıca tahsisatlarını azalttı.

Maliyeyi düzeltmek adına devlet dairelerini islah ve tasarruf amacıyla Bâbîâlî'de Tensikat ve Tasarrufat Komisyonu'nu kurarak pek çok görevliyi açığa aldı; ayrıca 100 kuruşun üzerindeki maaşların % 5'ine hazine adına el koydu. Taşra evkaf müdürlüklerini kaldırdı. İşten çıkarılanların şikâyetleri neticesinde bunların durumlarını görüşmek üzere ayrı bir komisyon oluşturdu. Bir ara Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ni lağvederek görevlerinin bir kısmını şeyhülislâmlığa, bir bölümünü de Maliye Nezâreti'ne aktardı. Maliye Nezâreti'nin üstlendiği görevler nezârete bağlı olarak kurulan Evkaf Maliyesi Dairesi Müsteşarlığı vasıtasıyla yürütülmeye başlandı. Mahallî meseleler hakkında Bâbîâlî'yi bilgilendirmek üzere vilâyetlere jurnal memurları gönderdi. Bir yandan askerî ve diğer harcamalardan yapılan tasarruflarla denk bütçenin gerçekleştirildiği kamuoyuna ilân edilirken bir yandan da memurların maaşları aylarca ödenemedi ve yeni borçlanmalara gidildi.

Bu dönemde vilâyetlerdeki zaptiyelerin nizamında ve tersanede bazı düzenlemeler yapıldı. Ayrıca daha önce hazırlanan ve Âlî Paşa tarafından geciktirilen müstakil Bulgar Eksarhlığı kurulması konusundaki berat verildi. Rumeli demiryolu imtiyazı devletin aleyhinde maddeler taşıdığı iddiasıyla feshedilerek Baron Hirsch ile yeni bir anlaşma yapıldı. Hirsch, bu anlaşmayla pek çok yükümlülüğün kurtulduğu gibi birçok yeni avantajlar elde etti. Mahmud Nedim'in anlaşma karşılığında Hirsch'ten yüz binlerce lira rüşvet aldığı yönünde ciddi iddialar mevcuttur.

Mahmud Nedim Paşa, Sultan Abdülâziz'in de desteğiyle dış siyasette Tanzi-

matçılar'ın izlediği Avrupa eksenli politikadan ayrılarak Rus yöreğine girdi. Akıl hocası Rusya'nın İstanbul'daki sefiri İgnatiyev'di. Rus tesiri o kadar yaygın bir konum kazandı ki paşa halk arasında Nedimov olarak anılır oldu. Rus yanlısı politikalarına duyulan tepki padişaha kadar uzanmış, ayrıca Avrupa kamuoyu da Osmanlı Devleti aleyhine dönmüştü.

Artan tepkiler üzerine Mahmud Nedim Paşa'yı daha fazla sahiplenemeyeceğini anlayan Sultan Abdülâziz, 25 Cemâziyelevvel 1289'da (31 Temmuz 1872) onu azlederek yerine Midhat Paşa'yı tayin etti. Kendisine 20.000 kuruş mâzûliyet maaşı bağlandı. Gazetelerde hakkında olumsuz haberler çıktı ve Bebek'teki yalisının önünde gösteriler yapıldı. Yaklaşık on bir ay süren sadâreti süresince beş seraser, dört bahriye, dört adliye, beş maliye nâzırı ve altı tophane müşiriyle çalışmış olması memurların statüsüyle ne kadar oynadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Padişah, Mahmud Nedim Paşa'yı Haziran 1873'te Midhat Paşa'nın etkisiyle Kastamonu valiliğine gönderdiyse de Temmuz ortalarında azletti ve beş gün sonra da yargılamaksızın Trabzon'a sürgüne gönderdi. Buradaki ikameti kısa sürdü ve 15 Ekim 1873'te Adana valiliğine getirildi. Ancak 31 Mart 1875'te azledildi ve İstanbul'a geldi. 20 Ağustos 1875'te Şûrâ-yı Devlet başkanlığına tayin edildi. Bu sırada bir türlü çözüm bulunamayan Hersek isyanını kısa sürede çözebileceğini belirtmesi üzerine beş gün sonra (24 Receb 1292 / 26 Ağustos 1875) Ahmed Esad Paşa'nın yerine ikinci defa sadrazamlığa getirildi.

Hersek isyanını Rusya'nın yardımıyla çözebileceğini düşünüyordu. Bu sebeple önceliği 1875 bütçesindeki 5 milyon liralık açığı kapamaya ve malî buhranı çözmeye verdi. Yeni kaynak bulmak amacıyla İgnatiyev'in etkisiyle bir plan hazırladı. Buna göre devletin düzenli borçlarının faiz ve ana parası için ödemesi gereken yıllık toplam 14 milyonun yarısı ödenecek, diğer yarısının 5 milyonu ile bütçe açığı kapatılacak ve 2 milyonuyla da ordunun giderleri finanse edilecekti. Beş yıl süreyle borç ve faizlerin yarısının nakit, yarısının da % 5 faizli bir senetle ödenmesi esası 6 Ekim 1875 tarihli bir hükümet kararıyla kabul edildi. Karar, tahvil fiyatlarında hızlı bir düşüşe sebep olduğu gibi içte ve dışta büyük tepkiler doğurarak Avrupa kamuoyunu Osmanlı aleyhine çevirdi.

Bu arada Hersek'teki isyan Bosna'ya sıçradı. İgnatiyev'in yanlış yönlendirme-

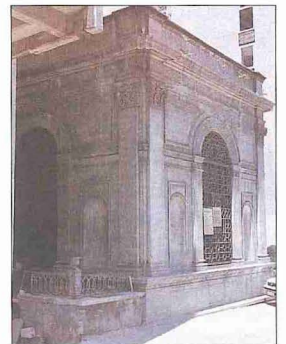
lerine kendisini iyice kaptıran Mahmud Nedim Paşa bu konuda zararlı sonuçlar doğurabilecek Andrassy notasını kabul etti. Ardından da Bulgarlar'ın bir kısmı harekete geçti. Bu isyanın elebaşılarının yakalanmasına rağmen İgnatiyev'in devreye girmesiyle serbest bırakıldılar; ayrıca onları yakalayan mahallî memurların görev yeri değiştirildi. Bu durum ve bölgeye yeni asker sevkedilmemesi âsileri daha da cesaretlendirdi ve 1876'da ihtilâl çıktı. Fransa ve Almanya konsoloslarının ölümüyle sonuçlanan Selânik olayı da devletin durumunu iyice zora soktu. Mahmud Nedim Paşa'yı sadâretten uzaklaştırmak ve iktidarı ele geçirmek isteyen Midhat Paşa ve Hüseyin Avni Paşa'nın da etkisiyle İstanbul'daki medrese talebeleri ayaklandı. Göstericiler şeyhülislâm ve sadrazamın azlini istiyordu. Gösterilerin devam etmesi ve kalabalığın artması üzerine 11 Mayıs 1876'da Mahmud Nedim Paşa sadâretten azledildi. İkinci sadâretinde yine İgnatiyev'in etkisiyle nahiye sistemini, 200 hâne bir nahiye sayılacak ve nahiye müdürlüğü nüfus çoğunluğunu teşkil eden cemaatte bulunacak şekilde yeniden düzenledi. Böylece özellikle Rumeli'deki pek çok nahiye müdürlüğü hristiyanlara geçmekteydi. Ayrıca bu dönemde matbuat üzerinde ciddi bir baskı oluşturuldu.

5 Haziran 1876'da kendi isteğiyle önce Çeşme'ye, ardından Sakız'a gönderildi. II. Abdülhamid'in tahta geçmesinden sonra affını istemesi üzerine Musul valiliğine tayin edildiyse de hemen İstanbul'a çağırıldı. Said Paşa'nın ilk sadâretinde 19 Ekim 1879'da Dahiliye nâzırlığına getirildi. Hastalığı yüzünden nezâretin işlerinin aksaması üzerine 28 Şubat 1883'te 15.000 kuruş maaşla görevinden ayrıldı. 7 Receb 1300'de (14 Mayıs 1883) vefat etti. Türbesi Çağaloğlu'ndadır.

Zeki, şair, kitâbete ve Bâbîâlî'nin yazışma usullerine vâkıf bir insandı. Kendisini tanıyanlar vehimli, döneke, sebatsız, fesatçı ve rüşvetçi bir kişiliğe sahip oldu-

Mahmud
Nedim
Paşa

Mahmud
Nedim
Paşa'nın
türbesi -
Çağaloğlu /
İstanbul

ğunu belirtirler. Görevde olduğu dönemlerde Sultan Abdülaziz'in zengin hediyelerine mazhar oldu. *Hikâye-i Melik-i Muzafer* ile (İstanbul 1283), Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmesinin sebepleri, devlet idaresi ve Tanzimat hakkında görüşlerinin yer aldığı *Âyine-i Devlet* ve uzun bir otobiyografik şiiri içeren *Hasbihal* adlı eserleri ikisi bir arada *Âyine ve Hasbihal* (İstanbul 1327) adıyla basılmıştır. Bunların dışında Ahmed Midhat Efendi'nin *Üss-i İnkılâb* adlı eserinde kendisi hakkında yaptığı suçlamalara karşı yazdığı *Reddiye* isimli eseriyile şiirlerinin bir bölümü yayımlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mir'ât-ı Hakikat (Miroğlu), tür.yer.; Cevdet, *Ma'rûzât*, tür.yer.; a.mlf., *Tezâkir*; I-IV, tür.yer.; Lutfî, *Târih*, XI, 82, 87, 88; XIII, tür.yer.; XIV, 24-25, 28-29, 51, 60, 68; XV, 48, 52, 57, 61, 65, 76; Mehmed Memduh [Paşa], *Esvât-ı Sudûr*, İzmir 1328, s. 22-28; *Sicill-i Osmânî*, IV, 336-337; Mehmed Zeki Pakalın, *Mahmud Nedim Paşa*, İstanbul 1940; İbnülemin, *Son Sadrazamlar* (İstanbul 1940), İstanbul 1982, I, 259-314; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1947-62 → Ankara 1983, VII, tür.yer.; *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1963, VI, tür.yer.; S. J. Shaw – E. K. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (trc. Mehmet Harmancı), İstanbul 1983, II, 194-206; Vahdettin Engin, *Rumeli Demiryolları*, İstanbul 1993, s. 56, 80, 83-91, 108, 177; Şerif Mardin, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, İstanbul 1996, s. 74-77, 80-81, 88, 261; R. H. Davison, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform* (trc. Osman Akinhay), İstanbul 1997, II, tür.yer.; a.mlf., "Mahmud Nedim Paşa", *El²* (İng.), VI, 68-69; Butrus Abu Manneh, "The Sultan and the Bureaucracy: The Anti-Tanzimat Concepts of Grand Vizier Mahmud Nedim Paşa", *Studies on Islam and the Ottoman Empire in the 19th Century* (1826-1876), İstanbul 2001, s. 161-180; Ziyad Ebüzziya, "Ali Efendi, Basiretçi", *DİA*, II, 388.

ALİ AKYILDIZ

MAHMUD PAŞA

(ö. 878/1474)

Osmanlı vezîriâzamı.

Menşei hakkında Osmanlı ve Bizans kaynaklarında çeşitli rivayetler yer alır. XVI. yüzyıl tezkirelerinde onun Sırbistan'da Alacahisarlı olduğu bildirilirse de bu bilginin doğruluğu şüphelidir. Bizans kaynaklarının bir kısmında Rum, bir kısmında Sırp ve Bulgar asıllı olduğu belirtilir. *Menâkıbnâme*'sinde babasının kasap, kendisinin rahip olduğundan söz edilir. Ancak burada tanımlanan şahıs genellikle kendisiyle karıştırılan Kasabzâde Mahmud Bey'dir. Babasının Novo Brdo'dan Michael Angelus olduğu ve ailenin Tesel-

ya'nın Sırp despotlarından Angeliler'e mensup bulunduğu üzerinde durulur. Kendisine ait 1463 tarihli bir pençede adı Mahmûd İbn Abdülhay şeklinde geçer. Kardeşi Michael Angelovic, Sırp despotunun önde gelen adamlarından biri olarak kaynaklarda zikredilir. Ayrıca Trabzon Rum İmparatoru David'in başmâbeyincisi, filozof Georgios Amiroutzes ile teyze çocukları olduğu bilinmektedir. Saraya ne zaman ve nasıl getirildiği konusunda kesin bir bilgi yoksa da bazı kaynaklarda, annesiyle birlikte memleketi olan Novo Brdo'dan Semendire'ye giderken Osmanlı beylerinden Mehmed Ağa tarafından esir alındığı ve bunun da 1427 yılı dolayında meydana geldiği belirtilir. Buradan hareketle Mehmed Ağa'nın himayesinde eğitim aldığı ve saraya sunulduğu ifade edilir.

Edirne Sarayı'nda bir süre tahsil ve terbiye gördükten sonra II. Mehmed'in tahta çıkışının ardından ocak ağalığı rütbesine nâil oldu ve İstanbul kuşatması sırasında padişahın yanında bulundu. Kuşatmada Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa ile birlikte surların Edirnekapi bölgesinden Yedikule'ye uzanan kesiminde görev aldı. Onun fetih esnasında hangi vazifede olduğu bilinmemektedir. Muhtemelen 858'de (1454) Zağanos Mehmed Paşa'nın azledilmesinden sonra vezirlik makamına getirilmiştir. 1455'te Dukas, Midilli hâkiminin haraç teslimatı dolayısıyla İstanbul'a gittiğinde görüştüğü Mahmud Paşa'yı vezir unvanıyla anar. 860'ta (1456) Belgrad kuşatması sırasında şehid düşen Dayı Karaca Bey'in yerine Rumeli beylerbeyiliğini de üstlenen Mahmud Paşa bu arada vezîriâzam oldu. Her iki görevi de bir arada yürütmeye başladı. 862'de (1458) Sırp meselesinin halledilmesiyle görevlendirildi. Kendi parasıyla techiz ettiği Rumeli askerine Anadolu askerini ve padişahın yolladığı 1000 yeniçeriye katarak Sırbistan harekâtına girişti. Reseva ve Kuruca gibi kaleleri aldı. Semendire'yi ele geçiremediyse de Ostrovice ve Rudnik'i zaptetti, Güvercinlik (Golubac) Kalesi'ni alıp (Ramazan 862 / Temmuz 1458) Macaristan'a akıncılar gönderdi ve ardından Üsküp'te bulunan padişahın yanına döndü.

Vezîriâzam Mahmud Paşa 864'te (1460) II. Mehmed'in Mora seferine katıldı. Mistra Despotu Demetrius üzerine gönderildi. Despotu teslim olmaya ikna edip ailesiyle birlikte padişahın yanına gönderdi (9 Şaban 864 / 30 Mayıs 1460). Ertesi yıl padişahın Amasra, Sinop ve Trabzon'a yönelik büyük askerî harekâtında görev aldı. Önce emrine verilen filo ile Ceneviz

kolonisi olan Amasra'yı baskı altında tuttu, kısa süre sonra burayı teslim aldı. Ardından 100 gemiyle Sinop'un zabtı için görevlendirildi. Gerekli hazırlıkları yapmak üzere önce Edirne'ye gitti, oradan Bursa'da padişahın ordusuna katıldı. Burada iken bir suikasta mâruz kalıp yaralandı. II. Mehmed üç gün onu bekledi, sonra yaralı olduğu halde tahtirevanla alıp gitti. Ankara'ya ulaşıldığında iyileşti ve Sinop üzerine gönderildi. Sinop İsmâil Bey'den barış yoluyla alındı. Oradan padişahla birlikte Trabzon'a hareket etti. Trabzon önlerine gelince İmparator David'i teslim olmaya ikna etti, bunda teyze oğlu olan Georgios Amiroutzes'in aracılığının rolü oldu.

Mahmud Paşa, 866'da (1462) II. Mehmed ile beraber çıktığı Eflak seferinde büyük başarı gösterdikten sonra aynı yılın yaz aylarında Midilli adasının fethiyle görevlendirildi. 100 kadar gemiden oluşan Osmanlı filosu adayı kuşatma altına aldı. Şehir bombardıman edildi ve teslim oldu (24 Zilhicce 866 / 19 Eylül 1462). Dük esir alındı ve adaya bir Osmanlı idarecisi tayin edildi. Ertesi yıl Mahmud Paşa padişahın bizzat çıktığı Bosna seferinde onun yanında bulundu ve Yayça'ya çekilmiş olan Bosna Kralı Stjepan Tomašević'in üzerine gönderildi. Kaleyi kuşatan Mahmud Paşa kralla anlaşma yapıp teslim olmasını sağladı. Fakat padişah bu anlaşmadan hoşlanmadı ve kendisine danışılmadan yapılan anlaşmadan dolayı Mahmud Paşa'ya kızdı. Ardından onu Mora'ya yolladı. Germehisar'a yürüyüp burayı Venedikliler'den alan Mahmud Paşa, Venedikliler'in Midilli'yi kuşatma altına aldıkları haberinin ulaşması üzerine 110 gemiyle adaya hareket etti. Venedikliler kuşatmayı kaldırıp Eğriboz'a çekildiler.

Bu arada 1463 Aralık ayında Macarlar'ın ele geçirdiği Yayça'yı geri almak için kuşatan, ancak Macar kralının karşı harekâtı üzerine Sofya'ya çekilen II. Mehmed, Midilli'den dönen Mahmud Paşa'yı Macar seferine gönderdi. Mahmud Paşa Bosna'ya girdi ve 868 (1464) kışında Macarlar'ın faaliyetlerini önledi. 869'da (1465) Venedikliler'le müzakerelere girişti, görüşmeleri 870 (1466) yılında da sürdürdü. Ertesi yıl Arnavutluk seferine katıldı. 872'de (1467-68) II. Mehmed ile birlikte Karaman üzerine yürüdü. Konya ve Gevele Kalesi ele geçirildi. İçel bölgesine çekilen Karaman beyi Pîr Ahmed'i takip ettiyse de onu yakalayamadı. Rakibi olduğu anlaşılan Rum Mehmed Paşa bu husustaki ihmali öne sürerek paşayı suçladı. Padi-